

Šifra učenca/-ke:

Državni izpitni center

N 0 6 2 1 0 1 3 1

NAKNADNI ROK

Četrtek, 1. junija 2006 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki: učenec/-ka prinese s seboj modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik. Učenec/-ka dobi en obrazec za točkovanje.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

ob koncu 3. obdobja

NAVODILA UČENCU/UČENKI

Natančno preberi uvodna navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazec za točkovanje.

Piši čitljivo in s pisanimi črkami. Če se zmotiš, napačni odgovor PREČRTAJ in ga napiši na novo. Ne uporabljaj korekturnih sredstev.

Preden začneš reševati naloge, previdno izgraj prilogo, na kateri sta obe izhodiščni besedili.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami. Če naloga zahteva izpis, ne smeš spreminjati ničesar -- ne začetnic, ne oblike besed, ne besednega reda, ničesar ne smeš dodati ali izpustiti.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, ampak začni reševati naslednjo. K nerešeni nalogi se vrni kasneje. Na koncu svoje odgovore še enkrat preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti.

Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 16 strani, od tega 1 prazno.

PRAZNA STRAN

PRILOGA

I. DEL

ALBIN BELAR – NARAVOSLOVEC, SEIZMOLOG IN NARAVOVARSTVENIK

- 1 Albin Belar se je rodil 21. februarja 1864 v Ljubljani. Tu je obiskoval ljudsko šolo, nižjo gimnazijo in višjo realko; maturiral je leta 1883. Po maturi je študiral na visoki tehniški šoli na Dunaju in v Gradcu ter na univerzi na Dunaju. Doktoriral je leta 1890.
- 2 Nato je bil imenovan za asistenta za kemijo in naravoslovje na Mornariški akademiji na Reki; tam se je ukvarjal s pedagoškim delom in s kemijsko tehnologijo. Njegovo uspešnost dokazuje tudi spričevalo poveljstva akademije; to ga je označilo kot odličnega pedagoga in kot vsestranskega samostojnega znanstvenika.
- 3 Močan potres v Ljubljani leta 1895 je močno spremenil njegovo življenje – začel se je ukvarjati s seizmologijo. Njej je posvetil vse svoje raziskovanje in zanj je žrtvoval veliko svojih sredstev.
- 4 Leta 1896 je postal profesor za kemijo in naravoslovje na višji državni realki v Ljubljani. Hkrati je bil imenovan za okrajnega šolskega nadzornika ljudskih in meščanskih šol z nemškim učnim jezikom v Ljubljani in na Kranjskem. Dvanajst let kasneje pa je postal deželni nadzornik vseh ljudskih in srednjih šol ter učiteljišč z nemškim učnim jezikom na ozemlju današnje Slovenije.
- 5 Med službovanjem na realki je postavil temelje seizmologiji v avstro-ogrski monarhiji ter predstavil Ljubljano kot pomembno središče evropske seizmološke znanosti. V realki, in sicer v kletnih prostorih, v pritličju in nadgradnji kupole, je postavil potresno opazovalnico; delovati je začela 18. septembra 1897. Prve instrumente je kupil v Italiji, nekaj pa jih je izdelal kar sam, tako da je bilo leta 1898 v opazovalnici pet seizmografov, 14 let pozneje pa že 27 – njegova potresna opazovalnica je bila ena od najbolj opremljenih na svetu. Njegove seizmografe so uporabljali tudi na Češkem; na mednarodni razstavi meteoroloških in seizmoloških instrumentov v Faenzi v Italiji pa je za svoj izum dobil prvo nagrado.
- 6 Njegova pomembnejša dejavnost je bila tudi izdajanje mesečnika Potresna opazovalnica. Revija je izhajala v Ljubljani od leta 1901 do 1910. Bila je ena od prvih znanstvenih seizmoloških revij na svetu in v njej so objavljali najuglednejši znanstveniki tistega časa.
- 7 Spomladi leta 1919 je potresna opazovalnica prešla pod državno nadzorstvo, Albin Belar pa se je preselil v Podhom pri Bledu, kjer je v družinski vili ustanovil zasebni observatorij; ta je deloval do leta 1930.
- 8 Seizmologiji predani znanstvenik in naravovarstvenik se je hudo bolan umaknil v samoto Kočevske in tam 1. januarja 1939 tudi umrl.

Prerejeno po: Jože Mihelič, Renato Vidrih –
Albin Belar, naravoslovec, seizmolog in naravovarstvenik
(Proteus, 2001.)

II. DEL

Milan Jesih

DESETI RAČEK

Pride STRAŠILAR, sam živa reklama za svoje izdelke. Na uho tišči mobitel.

STRAŠILAR Jaz sem od vseh strašilarjev pod nebom
najbolj v razmah prignal strašno obrt:
za posel, razvedrilo in potrebo
kaj strašnega postavim vam na vrt,
v vinograd, sadovnjak ali na polje,
da varje grozdje, sadje in gomolje
pred ptiči, zajci, vepri in pred zmaji,
ki zdaj pojavljajo se v naših krajih.
Strašno odganja ose in komarje,
celo pred firbci in zijali varje,
ker namreč taki so projekti naši,
da se jih vse neprav prišlo ustraši. –
O, moram govoriti s temle ... ptičem?
Ti, daj številko, kam naj te pokličem?

RAČEK Kar semle.
STRAŠILAR Kdor se ne izmika delu,
sreča pokliče ga po mobitelu.
(Ponudi Račku aparat, da gaga vanj.
Izmenjavata ga.)

RAČEK Seveda sem naiven in verjamem,
da revnemu bogat zastonj pomaga,
zato loviš takole me na samem ...

STRAŠILAR Si pa res strašen ... Bi prestrašil vruga!
RAČEK Če sem res strašen, kaj da ti prav nič
se ne ustrašiš ob pogledu name?

STRAŠILAR Se ne ustrašim, ker si namreč ptič,
jaz pa, poglej, sem sin človeške mame.
Kot človek se ustrašim le človeka.

RAČEK Ljudje so te trpinčili edini ...
STRAŠILAR Svinja največkrat reče »svinja« svinji.
Ti zrasel pa iz ptičjega si mleka,
in potemtakem ...

RAČEK Ja: po skušnji ptičji
– saj so me topli bratci, somladiči –,
naj ptič se najbolj ptiča izogiba ...

STRAŠILAR Za ribo je najhujša grožnja riba.
Torej, ponujam ti donosen posel.
Namreč: jaz bi zagonske stroške nosil,
ti pa vložiš to neverjetno faco.

RAČEK Žališ me kot žival, žališ raco.
STRAŠILAR A daj – koga še žalil je profit?

I. DEL

Naloge I. dela se navezujejo na besedilo *Albin Belar – naravoslovec, seizmolog in naravovarstvenik*.

Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naslednje naloge.

1. Bralcem katere revije je namenjeno izhodiščno besedilo? Odgovor napiši na črto.

_____

	1
--	---

2. Kje bi izhodiščno besedilo še lahko objavili? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A V poljudnoznanstveni reviji Gea.
- B V TV-sporedu.
- C V literarnem šolskem glasilu.
- Č V reviji za otroke Ciciban.

	1
--	---

3. Kaj je izhodiščno besedilo? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Opis osebe.
- B Oznaka osebe.
- C Potopis.
- Č Življenjepis.

	1
--	---

4. V vsaki povedi podčrtaj besedo/besedno zvezo, tako da bo trditev ustrezala izhodiščnemu besedilu.

- a) Albin Belar je izpopolnil
seizmograf / realko / meteorologijo / seizmologa.
- b) Revija Potresna opazovalnica je izhajala
vsak dan / vsak teden / vsak mesec / štirikrat na leto.

	2
--	---

5. Dogodke iz življenja Albina Belarja razvrsti v ustrezno časovno zaporedje. Na črtice napiši številke od 1 do 6.

- ___ Imenovan je bil za asistenta za kemijo in naravoslovje na Mornariški akademiji na Reki.
- ___ V Podhomu je ustanovil zasebni observatorij.
- ___ Študiral je na visoki tehniški šoli na Dunaju in v Gradcu.
- ___ Izdajal je mesečnik Potresna opazovalnica.
- ___ Imenovan je bil za okrajnega šolskega nadzornika.
- ___ Leta 1897 je v realki postavil potresno opazovalnico.

	2
--	---

6. Katero šolo je Albin Belar obiskoval takoj po ljudski šoli? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Nižjo gimnazijo.
- B Univerzo.
- C Višjo realko.
- Č Visoko tehniško šolo.

	1
--	---

7. Dopolni poved z ustreznim predlogom.

Albin Belar se je med študijem pogosto vračal ____ Dunaja in ____ Gradca v Ljubljano.

	2
--	---

8. Katera dogodka iz življenja Albina Belarja nista povezana z njegovim rojstnim mestom? Obkroži črki pred pravilnima odgovoroma.

A Matura.

B Urejanje seizmološke revije.

C Smrt.

Č Prva zaposlitev.

	2
--	---

9. Ali sta besedi *seizmolog* in *znanstvenik*, uporabljeni tudi v izhodiščnem besedilu, sopomenki? Obkroži DA ali NE in v povedi utemelji svojo izbiro.

DA

NE

Utemeljitev: _____

	3
--	---

10. Kateri glagolski čas prevladuje v izhodiščnem besedilu? Dopolni poved.

Prevladuje _____.

	1
--	---

11. Preberi poved.

Po maturi je šel na Dunaj študirat tehniko.

a) Iz povedi **izpiši** neosebno glagolsko obliko in jo poimenuj.

Izpis oblike: _____

Poimenovanje: _____

b) S katero povedjo lahko zamenjaš navedeno poved, tako da se pomen ne spremeni? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Šel je na Dunaj, ker je študiral tehniko.
- B Šel je na Dunaj, da bi študiral tehniko.
- C Šel je na Dunaj, zato je študiral tehniko.
- Č Šel je na Dunaj, saj je študiral tehniko.

	3
--	---

12. Iz povedi **izpiši** pridevnika, ki nista v osnovniku. Vsakega napiši na ustrezno črto.

Njegova pomembnejša dejavnost je bila tudi izdajanje revije Potresna opazovalnica. V njej so objavljali najuglednejši znanstveniki tistega časa.

Primernik: _____

Presežnik: _____

	2
--	---

13. Iz 3. odstavka izhodiščnega besedila **izpiši** oba osebna zaimka. Nato vsakemu pripiši besedo, na katero se nanaša.

OSEBNI ZAIIMEK

BESEDA, NA KATERO SE NANAŠA

1. zaimek _____

_____

2. zaimek _____

_____

	2
--	---

14. Dopolni poved tako, da besede v oklepajih postaviš v pravilno obliko.

Urednik je spodbudil (*Renato Vidrih*) _____,
da je skupaj z (*Jože Mihelač*) _____ napisal
članek o naravoslovcu Belarju.

	2
--	---

15. Kateri stavčni člen v navedeni povedi je podčrtan? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

Njegovo življenje je močno spremenil potres v Ljubljani.

- A Osebek.
- B Povedek.
- C Predmet.
- Č Prislovno določilo.

	1
--	---

16. Desni prilastek v podčrtanem stavčnem členu spremeni v levega. Napiši ga na črto.

Njegovo življenje je močno spremenil potres v Ljubljani.

potres v Ljubljani – _____

	1
--	---

17. Preberi poved.

Med službovanjem na realki je postavil temelje seizmologiji.

a) Vprašaj se po podčrtanem stavčnem členu v navedeni povedi.

Vprašanje/vprašalnico napiši na črto.

_____

b) Podčrtani stavčni člen v navedeni povedi pretvori v ustrezní odvisnik. Novo poved napiši na črto.

_____

	2
--	---

18. V katerem od navedenih primerov sta povedi povezani v posledično razmerje?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

Potresna opazovalnica je prišla pod državno nadzorstvo. Albin Belar je v družinski vili ustanovil zasebni observatorij.

- A Potresna opazovalnica je prišla pod državno nadzorstvo in Albin Belar je v družinski vili ustanovil zasebni observatorij.
- B Ker je potresna opazovalnica prišla pod državno nadzorstvo, je Albin Belar v družinski vili ustanovil zasebni observatorij.
- C Potresna opazovalnica je prišla pod državno nadzorstvo, zato je Albin Belar v družinski vili ustanovil zasebni observatorij.
- Č Ko je potresna opazovalnica prišla pod državno nadzorstvo, je Albin Belar v družinski vili ustanovil zasebni observatorij.

	1
--	---

19. Predstavljaš si, da si Anže/Anita Kovač, član/članica geografskega krožka na OŠ Mirana Jarca, Tržaška 16, 1360 Vrhnika. Ravnatelju Janku Miklavčiču napiši vabilo na predstavitev dela Albina Belarja. Predstavitve pripravlja vaš krožek. Manjkajoče podatke, ki so potrebni za vabilo, dodaj sam/sama.

A: ____ od 2

B: ____ od 2

C: ____ od 2

	6
--	---

SKUPNO ŠTEVILO TOČK I. DELA:

	36
--	----

II. DEL

Naloge II. dela se navezujejo na besedilo Milana Jesiha *Deseti raček*.

Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naslednje naloge.

1. V katero književno zvrst spada odlomek? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A V pripovedništvo/prozo.
- B V pesništvo/poezijo.
- C V dramatiko.

	1
--	---

2. a) Iz besedila izpiši vsaj dve povedi, ki ju ne izgovorita niti Strašilar niti Raček.

---

b) Kaj bralcu sporočajo povedi, ki jih ne izgovorita niti Strašilar niti Raček?

Odgovor v eni povedi napiši na črto.

	3
--	---

3. Kakšni sta književni osebi v odlomku? Ob imenu vsake osebe napiši pridevnika, ki osebo najboljše označujeta. Izberi med ponujenimi pridevniki.

dobičkaželjen, naiven, žaljiv, občutljiv, premeten, lep, neumen, nasilen, ponižen, prizadet, radoveden, molčeč

Strašilar: _____

Raček: _____

	2
--	---

4. **Zakaj se Strašilar ne boji Račka, četudi bi prestrašil samega vruga?** Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Ker tudi sam prodaja strašila.
- B Ker se ne ustraši nikogar in ničesar.
- C Ker je tudi sam zrasel iz ptičjega mleka.
- Č Ker se boji le človeka.

	1
--	---

5. **Kaj naj bi Raček vložil v skupni posel s Strašilarjem?** Odgovori z besedno zvezo ali s povedjo.

_____

	1
--	---

6. **Iz odlomka izpiši eno od povedi, ki pomensko ustreza pregovoru *človek človeku volk*.** Napiši jo na črto.

_____

	1
--	---

7. **Kateri predmet iz sodobnega življenja je omenjen v odlomku?** Odgovor napiši na črto.

_____

	1
--	---

8. **Kaj v odlomku pomenijo besede, napisane v 1. stolpcu?** Na vsako črtico napiši številko pravilne razlage pomena.

__ naiven	1	neveden, neizobražen
__ profit	2	radovednež/radoveden človek
__ firbec	3	neizkušen, lahkoveren
	4	napredek, uspeh
	5	spletkar/spletkarski človek
	6	dobiček, korist

	2
--	---

9. **Preberi spodnje besedilo.**

*Strašno odganja ose in komarje,
celo pred firbci in zijali varje,
ker namreč taki so projekti naši,
da se jih vse neprav prišlo ustraši.*

a) **Izpiši besede, ki se rimajo.** Napiši jih na črte.

_____ – _____,

_____ – _____.

b) **Kako imenujemo rimo, ki se pojavi v zgoraj navedenem besedilu?** Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Oklepajoča rima.
- B Zaporedna rima.
- C Prestopna rima.

	2
--	---

10. Preberi naslednji primer: *sreča pokliče ga po mobitelu*. Katero pesniško sredstvo je to? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Stopnjevanje.
- B Primera.
- C Okrasni pridevek.
- Č Poosebitev.

	1
--	---

11. Raček pravi, da *je naiven in verjame, da revnemu bogat zastonj pomaga*. V katerem od navedenih besedil književna oseba razmišlja podobno? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Boris A. Novak: Narcis in Eho.
- B France Prešeren: Povodni mož.
- C Ivan Cankar: Bobi.
- Č Oton Župančič: Žebljarska.

	1
--	---

12. V tabeli manjkajo štiri podatki. V vsako okence vpiši manjkajoči podatek.

Avtor (ime in priimek)	Obdobje/slog	Naslov besedila
France Prešeren		
	realizem	Martin Krpan
	sodobna književnost	Deseti raček

	2
--	---

